Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 100 (9474) Воскресенье, апрель 28, 1974 чыл | 1925 чылда үнелеп эдилген | Өртээ 2 көп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ ХАМААТЫЛАРЫ! ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ АМ БОЛУР СОҢГУЛДАГА ИДЕП-КЕЙЛИГ КИРЖИҢЕР! КОММУНИСТЕРНИҢ БОЛГАШ ПАРТИЯ КЕЖИГҮНҮ ЭВЕСТЕРНИҢ БУЗУЛБАС БЛОГУНУҢ ТӨЛЕПТИГ ТӨЛӘӘЛЕКЧИЛЕРИ, СОВЕТ УЛУСТУҢ ӘҢ ЭКИ ООЛДАР, КЫСТАРЫН ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ СОҢГУУЛУҢАР!

(СЭКП ТК-ныҢ Кыйгырыгларындан).

ССРЭ-ниҢ Министрлер Чөвүлелинде

Апрель 24-те ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ хуралы болган. Аңаа 1974 чылдың I кварталында ССРЭ-ниҢ улус ажыл-агайын хөгжүдер планыҢ күүселдезиниҢ түңнелдерин чугаалашкан.

СЭКП ТК-ныҢ декабрь (1973 чыл) ПленумунуҢ шиитпирлерин күүседир талазы-биле чоруткан ажылдың база СЭКП Төп КомитединиҢ партияга, совет улуска Кыйгырыынга сорук кирген ажылчы чоннуҢ улуг күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүлүүшкүнүнүҢ түңнелинде үлетпүр бүдүрүлгезиниҢ ниити хемчээлиниҢ, үлетпүр продукциязының эң чугула хевирлериниҢ хөй нуруузун бүдүреринiҢ болгаш дужаарының, транспорттуҢ бүгү хевирлеринге чүүк сөөртүлгезиниҢ, мал ажылының продуктуларын садып алырының, үлетпүрге, тудугга болгаш демир-орук транспортунга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүҢ, а ол ышкаш арыг орулганың талазы-биле ССРЭ-ниҢ улус ажыл-агайын хөгжүдер планының 1974 чылдың I кварталында онаалдалары ажыр күүсеттинген.

Ниити улус ажыл-агайының талазы-биле I кварталда план күүселдезиниҢ түңнелдерин чугаалажыры-биле чергелештир ук хуралга ССРЭ-ниҢ чиик үлетпүр министри Н. Н. ТарасовтуҢ болгаш трактор база көдээ ажыл-агай машина тудуунуҢ министри И. Ф. Синицынның I кварталдың планын ол адырларның бүдүрүлгелериниҢ болгаш организацияларының күүсеткениниҢ дугайында илеткелдерин база дыңнаан.

I кварталда үлетпүр продукцияларын сайгарарының планын ССРЭ-ниҢ Чиик үлетпүр министерствозу, а ол ышкаш бүгү эвилелдешкен республикаларның чиик үлетпүр министерстволары күүсеткилээн. Продукцияның немей өзүлдезиниҢ 97 хуузу күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниҢ күселиҢ-биле алдынган.

Ооң-биле кады чиик үлетпүрүҢ чамдык бүдүрүлгелериниҢ ажылында четпестер барын хуралга демдеглээн. Чижээ, чоннуҢ хереглелдеринге дүүштүр чиик үлетпүр кылыгларының ассортиментизи ам-даа оожум чаартынып турар. Чиик үлетпүрүҢ бүдүрүлгелерин чиг-эт, материалдар болгаш деталгелер-биле хандырып турарында четпестер база бар.

ССРЭ-ниҢ Министрлер Чөвүлели бо чылын чиик үлетпүр продукциязын бүдүреринiҢ планын күүседири-биле холбашкан чамдык соңгаарлаттынмас айтырыглар талазы-биле шиитпирлерин хүлээн алган болгаш чиик үлетпүр бараанарының бүдүрүлгезин улам дүрген өстүрерин хандырар, оларның шынарын дыка экижидер болгаш ассортиментизин калбартыр соруга-биле 1975 чылдың планына баш удур көөр ужуруг хемчеглерин тодарадырын чогуур организацияларга дааскан.

Хуралга бо чылын часкы хову ажылдарын чорударының, үнүштерни чогууру-биле ажаарының, дүжүт ажаалдазынга чогуур үезинде белеткениринiҢ болгаш ону эртиреринiҢ, мал чемнерин белеткээрiниҢ база көдээ ажыл-агай продуктуларын садып алырының талазы-биле чамдык айтырыгларны көрген.

Көдээ ажыл-агай техниказының бүдүрүлгезинде бар четпестерни чайладырының база көдээ ажыл-агай машиналарының шынарын экижидериниҢ талазы-биле хемчеглерни алырын Трактор болгаш көдээ ажыл-агай машина тудуунуҢ министерствозунга дааскан.

Көдээ ажыл-агайга тракторларны, комбайннарны, көдээ ажыл-агай машиналарын, артык кезектерни, минералдыг чемишчидилгелерни, чүүк автомобильдеринге болгаш көдээ ажыл-агай машиналарынга дугуйларны, кывар чүүлдерни база өске-даа материал-техниктиг курлавырларны бээрiниҢ талазы-биле онаалдаларны чогуур үеде күүседип турарын онза хыналдага алырын, колхозтарга болгаш совхозтарга көдээ ажыл-агай техниказын, минералдыг чемишчидилгелерни, үнүштер камгалаар химиктиг хереклелдерни болгаш өске-даа продукцияны немей бүдүреринiҢ база чорудуп бээрiниҢ арганларын дилээр талазы-биле ажылды доктаамал чорударын ССРЭ-ниҢ министрлеринге, ведомстволар удуртукчуларынга болгаш эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге ССРЭ-ниҢ Министрлер Чөвүлели дааскан.

Хуралга ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Даргазы А. Н. Косыгин чүве чугаалаан.

Л. И. Брежнев америк сенат кежигүнү Х. Скотту хүлээп алган

СЭКП ТК-ныҢ Чиңгине секретары Л. И. Брежнев АКШ-тың республиканчы партиязының көску ажылдакчызы, республиканчыларның сенатта баштыны Хью Скотту апрель 26-да Кремльге хүлээп алган.

Аңаа болган беседага ССРЭ биле АКШ-тың аразында харылзааларны калбартырынга хамаарышкан айтырыгларны болгаш делегейниҢ хөй-хөй айтырыгларын чугаалашкан. Ылаңгыя, чепсегленишкинни кызырарының айтырыынче, бүрүн деҢ эргелиг болурун, кандыг-даа кызагдал кылбазын барымдаалааш, садыг-экономика харылзааларын калбартырының айтырыгларынче база улуг кичээнгейни салган.

Совет-америк харылзааларны экижидер талазы-биле сөөлгү ийи чыл дургузунда кылган улуг базымнар болгаш ол базымнарның түңнелинде совет, америк улустарының эрге-ажыктарынга база делегей байдалының дүшкүүрлүүн улам чавырылдырарының, бүгү-ниити тайбыңны быжыглаарының эрге-ажыктарынга дүүштүр ийи чурттуҢ аразынга тайбың, бот-боттарынга ажыктыг кады ажылдарны улам калбартырынга таарымчалыг кылдыр тургустунган баштайгы белеткелдер бедин-биле үнелеткен.

Беседага СЭКП ТК-ныҢ Чиңгине секретарының дузалакчызы А. М. Александров киришкен.

Л. И. БрежневтиҢ А. Карьялайнен-биле чугаалашканы

Апрель 26-да Кремльге СЭКП ТК-ныҢ Чиңгине секретары Л. И. БрежневтиҢ Финляндия Республиканың премьер-министриниҢ оралакчызы, даштыкы херектер министри, ССРЭ-де найыралдыг аян-чорук аайы-биле чоруп турар А. Карьялайнен-биле беседазы болган.

Беседага СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, даштыкы херектер министри А. А. Громыко киришкен. Аңаа ССРЭ биле Финляндияның аразында найырал, кады ажылдажылга харылзааларын улам калбартырының айтырыгларын база делегейниҢ чогуур өйү келген айтырыгларын чугаалашкан. Амгы үеде делегей байдалының дүшкүүрлүүнүҢ чавырлып турарынга сеткил ханыышкының ийи тала илергейлээш, Европага, бүгү делегейге тайбыңның, айыл чок чоруктуҢ эргежыктарынга дүүштүр улустар аразының кады ажылдажылгазын делгереңгей калбартырының эргежок чугулазын демдеглээн.

Беседа чылыг, найыралдыг байдалга эрткен.

Беседага киришкеннер: совет таладан—ССРЭ-ниҢ Финляндияда элчини В. С. Степанов; фин таладан—Финляндияның ССРЭ-де элчини Б. О. Алхолм.

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ ШӨЛДЕРДЕ ХАЙНЫККАН ИШ

«ШЫН» СОЛУННУҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН бөгүн Улуг-Хем районда «ҮТКА 25 чылы» совхозтуҢ механизатору САНДАК ШААЛЫНЫҢ күш-ажылчы чедиишкиннеринге алдар болдуруп көдүрген. Ол тракторист бо хүннерге чедир 560 гектар черниҢ шыгын базырган болгаш хүнде 47 гектар нормазын 60—65 гектар чедирип турар.

Тоску беш чыл планының тодарадыкчы дөртү чылының часкы хову ажылдары Улуг-Хем районнуҢ колхоз, совхозтарында түүктеп, хүн бүрү калбарып турар. Район ниитизи-биле 23260 гектар черниҢ шыгын базырган. Бо чылдың часкы хову ажылдарын «Ак-Туруг» совхоз шалыпкын темп-биле чорудуп, районнуҢ өске ажыл-агыйларын ыракта мурнай берген. Ол ажылагый шөлче 812 тонна өдекти сөөртүп төккен, 4000 ажыг гектар черниҢ шыгын базырган, 1263 гектар шөлде часкы андарылганы чоруткан.

Шык базырыышкыны, часкы чер андарылгазы районнуҢ «Улуг-Хая», «Найырал» совхозтарда организастыг чоруп турда, ол ажылдарны «Күш-ажылдың хостуу», Жданов аттыг совхозтар, «Х Улуг хурал» колхоз оожум темп-биле чорудуп. соннап турар. Ылаңгыя «Х Улуг хурал» колхоз мынчага чедир чүгле 162 гектар черде часкы андарылганы чоруткан. Ында шык базырыышкынының темпизи база куду.

Район 2504 тонна үрезинни хораннаан. «Найырал», «Улуг-Хая» совхозтар тараа чаштырылгазын чорудуп турар.

Часкы хову ажылдарының шалыпчылары хүн бүрү илерep, оларның саны өзүп турар. Чижээ, «Найырал» совхозтуҢ Шанчы салбырында тракторист Сувакпит Сагаан-оол шык базырыышкынында ажыллап, хүнде нормазын оранчок ажырып турар. Ол бир хүнде 47 гектар черниҢ шыгын базырар турган, онуҢ 126 гектар кылдыр күүседип, ажылга тура-соруктуг чоруун көргүскен. «Күш-ажылдың хостуу» совхозта Энмекей Шактар-оол трактор-биле чер илииртээш, хүнде үлүг-нормазын ажырып, 60—70 гектар чедирип, мурнакчы ишчилерниҢ бирээзи апарган. «ҮТКА 25 чылы» совхозтуҢ механизатору Сандан Шаалы «ДТ-75» трактор-биле 560 гектар шөлду илииртээн.

РайоннуҢ механизаторлары бүгү улустуҢ байырлалы — Май 1-ни күш-ажылчы белектерлиг уткып, тарааны массалыг чаштырып кириптер деп турарлар.

Б. Маады.

* * *

Барылын-Хемчик районнуҢ механизаторлары Май 1-ниҢ байырлалын күш-ажылчы чедиишкиннериг уткувушаан, социалистиг чарышты улам калбартканнар. РайоннуҢ тараажылары 8700 ажыг гектар черниҢ шыгын базырган. Ол ажыл дооступ турар. Ооң-биле чергелештир часкы чер андарылгазын чорудуп, амга чедир 3000 ажыг гектар черни андарып алган.

Бедик дүжүттүҢ үндезини —суггарылга болганда, олче база кол кичээнгейни угландырган. РайоннуҢ колхоз, совхозтары 1000 ажыг гектар шөлду суггарган. Бо ажылда ниитизи-биле 150 ажыг кижи киржип, бежен хире звенога үстүп алган ажылдап турарлар.

Часкы хову ажылдарын «Шекпээр» совхоз организастыг, бедик темпилиг чорудуп турар. Ында 1300 га часкы андарылганы кылган. Совхозта 34 суггатчы беш звенога үстүп алган келир күстүҢ чаагай дүжүдүн өстүрүп алыр дээш кызымак ажылдап, суггаттыг шөлдерни дыка калбарты бергеннер.

Совхоз шык базырыышкынын дооскаш, бүгү күштү часкы чер андарылгазынче мөөнгээн. Ол ажылче 20 тракторну киргген. СовхозтуҢ Аянгаты салбырының механизатору Ондар Кара-оол хүнде 5 гектар чер аңдарып нормазын 6—7 гектар чедирип, ам 40 ажыг гектарны чарган. Ажыл-агыйының Биче-Тей салбырында тракторист Монгуш Калдар-оол хүн үлүүн 120—130 хуу күүседип турар.

О. МОҢГУШ.

ТҮҢНЕЛИН ҮНДҮРГЕН

Бай-Тайга районнуҢ ажыл-агыйлары чылыг хүннер келгени-биле холбаштар тараа чаштырылгазын массалыг эгелей берген.

«Мурнакчы» колхозтуҢ баштаар чери сөөлгү беш хонуктуҢ түңнелин үндүрген. Аңаа социалистиг чарыштың типлекчилерин илередип, мурнакчыларны шаңнаан. Беш хонуктуҢ түңнели-биле чаштырыкчылардан бирги черни Чамзы Оолак, чер аңдарыкчыларының иштинден — Хертек Дамдын-оол тергиидээн. Оларны 10-10 рубль-биле шаңнаан.

Д. БАЛЧЫЙ.

Улусчу тудуг

БИРГИ ЭЭЛЧЭЭН—МАЙ 29-ТА

Кызылдың төп электростанциязындан хоорайже киир тудуп турар чылыдылга шугумунуҢ тудуун улусчу тудуг кылдыр чарлаан. Ында үш тудуг организациязы хаара туттунган. Суг дамчыдар хоорзалар тудуштур каңнап, оларны таарыштыр салыр ажылдарны «Сибирь спецэлектромонтаж» (ССЭМ) трестиҢ участогу күүседип турар. Ол хоорзаларны чылыглап, ону даг-дүгү болгаш хөвеңдеп кылган тускай шыырыглар-биле долгандыр шарыырын «Востокэнергомонтаж болгаш изоляция» трестиҢ участогу, хоорзаларны салыр 1,5 метр ханы оңгарларны казарын болгаш хоорзалар белен болу бээрге оны бетон хааржактар-биле дуглаарын «ЦЭС тудуг» эргелели боттандырып турар.

Амгы үеде чылыдылга шугумунда ажылдар шулуудаан.

— Кыска үеде ийи километр шугумну тудуп, ажыглалга киирериге белеткеп каан бис —деп, ССЭМ трестиҢ участогунуҢ проравы П. Максимов чугаалады. — Чүгле бистиҢ участогувус бирги кварталда планын 356 хуу күүсеткен. Ийиги кварталда 160 муҢ рубльдиҢ ажылдарын кылыр. Чүльдүм кудумчузунга чедир сес километр шугумну бо чылын ажыглалга киирер сорулгалыг бис. Май 29-та дөрт километр шугумну дужаар. Ол аэропортче ээр орукка чеде бээр. Ында хоорзаларны тудуштур каңнап каапкан. Ам суг үлээр камераларны болгаш компенсаторлар эптээри арткан. Өске ажылдарын өске участоктар күүседир. Мында ажылдап турар эштер мурнунда сорулгазын, ооң харыысалгазын эки билир. Коммунист Владимир Иванович Коровин он ийиги камераны эптеп доосканы ол. Шалыпчы ажылдың үлегерин көргүзүп турар Анатолий МаксимовичниҢ бригадазы база эки көргүзүглүг.

Улусчу тудугну боттандырып турар бир тудуг участогунуҢ үүлези ындыг болду.

О. ИРГИТ.

ЧУРУКТА: чылыдылга шугумунуҢ тудуунуҢ ниити хевирлери. Хоорзаларны эптеп, оларны чылыглап турары.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ фотолары.

КОММУНИСТЕРНИҢ БОЛГАШ ПАРТИЯ КЕЖИГҮНҮ ЭВЕСТЕРНИҢ БЛОГУНУҢ ӨМҮНЭЭЗИНДЕН

Округтарның соңгулда мурнунуҢ хуралдарында

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле Москва области КаширскиниҢ соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилери соңгулда мурнунуҢ округ хуралынга киржири-биле КаширскиниҢ гидроэлектростанциязының Культура бажыңынга долдур чыглып келген.

Электрстанцияда партком секретары Б. Ф. Гринев соңгулда мурнунуҢ хуралын ажыткан. Коммунистиг партиянының удуртулгазы-биле коммунистиг тургузуушкунга бистиҢ чонувустуҢ чедип алган улуг тиилелгелери, делегей ареназынга Совет күүнениҢ чедиишкиннери совет кижилериҢ дүрүм өзугаар чоргаарланыышкыны болдуруп турар деп, ол онзалап демдеглээн. СтупинскийниҢ металлургия комбинадының болгаш КаширскиниҢ гидроэлектростанциязының коллективтери ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга болдуунуҢ кандидады кылдыр СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ чанында КүүнениҢ айыыл чок чорук комитединиҢ даргазы Юрий Владимирович Андроповту депшиткенин Б. Ф. Гринев чугаалаан.

Москва области **КаширскиниҢ соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр бүрүткедир дугайында чөпшээрежилгезин бээрин **Юрий Владимирович Андроповтан** хуралдың киржикчилери дилег кылган.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле Москва хоорайның Кнев соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы база болуп эрткен.

ССРЭ-ниҢ Дээди Совединге КиевтиҢ соңгулда округундан ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниҢ камгалал министри А. А. Гречкону бирги прибор тудуунуҢ, турбина болгаш телевизор заводтарының коллективтери бир үн-биле депшиткенин соңгулда мурнунуҢ хуралынга Москваның телевизор заводунуҢ ажылчыны Ю. В. Воронин дыңнаткан.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле **КиевтиҢ соңгулда округунга** бүрүткедир дугайында бодунуҢ чөпшээрежилгезин бээрин хуралдың киржикчилери **Андрей Антонович Гречкодан** дилээн.

ПеровскиниҢ соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы Москвада прожектор заводунуҢ Культура ордузунга болуп эрткен.

— ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр бистиҢ заводтуҢ коллективи СЭКП-ниҢ Москва хоорай комитединиҢ бирги секретары, СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү Виктор Васильевич Гришинни бир эп-сеткилдиг депшиткен — деп, Москваның прожектор заводунуҢ слесары Е. В. Куликов хуралга чугаалаан.

Москва хоорайда ПеровскиниҢ № 17 соңгулда округундан ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр бүрүткедир дугайында чөпшээрежилгезин бээрин **Виктор Васильевич Гришинден** хурал дилээн.

Минск хоорайның ийиги соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы Белоруссияның В. И. Ленин аттыг Күүне университединиҢ улуг залынга болуп эрткен. Минскиде «Горизонт» деп бүдүрүлге-техниктиг каттыжыышкының коллективи ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү. ССРЭ-ниҢ Даштыкы херектер министри Андрей Андреевич Громыкону бир үн-биле депшиткенин ол бүдүрүлге-техниктиг каттыжыышкынының чиңгине директорунуҢ оралакчызы Е. Р. Мерзов соңгулда мурнунуҢ хуралынга дыңнаткан.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле **Минск хоорайның ийиги соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга **Андрей Андреевич ГромыконуҢ** кандидатуразын хуралдың киржикчилери бир эп-сеткилдиг деткээн болгаш ол соңгулда округунга бүрүткедир дугайында чөпшээрежилгезин бээрин А. А. Громыкодан дилээн.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле ПетровскиниҢ соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы Ставрополь крайга болуп эрткен.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга **Федор Давыдович КулаковтуҢ** кандидатуразын хуралдың киржикчилери ийи-биле деткээн болгаш **ПетровскиниҢ соңгулда округунга** бүрүткедир дугайында бодунуҢ чөпшээрежилгезин бээрин Ф. Д. Кулаковтан дилээн.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге Алма-Атаның Ленин соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы болуп эрткен.

Соңгулда мурнунуҢ хуралы Д. А. КунаевтиҢ кандидатуразын ийи-биле деткээн болгаш ЭвилелдиҢ Совединге соңгулда талазы-биле **Алма-АтаныҢ Ленин соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр бүрүткедер дугайында чөпшээрежилгезин бээрин **Динмухамед Ахмедович Кунаевтен** дилээн.

Минск хоорайның бирги соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы Минскиле трактор заводунуҢ Культура ордузунга болган.

Минск хоорайның бирги соңгулда округундан ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Даргазының бирги оралакчызы **Кирилл Трофимович МазуровтуҢ** кандидатуразын соңгулда мурнунуҢ округ хуралының киржикчилера бир үн-биле деткээн болгаш ол соңгулда округунга бүрүткедир дугайында бодунуҢ чөпшээрежилгезин бээрин К. Т. Мазуровтан дилээн.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Националдар Совединге соңгулда талазы-биле КировскиниҢ соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда округунуҢ округ хуралы Латвия ССР-ниҢ Күрпланының эртем-шинчилел планнаашкын институдунуҢ улуг залынга болуп эрткен.

Рига хоорайда **КировскиниҢ соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Националдар Совединге депутадынга СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ныҢ чанында Партияның контроль комитединиҢ даргазы **Арвид Янович ПельшениҢ** кандидатуразын хуралдың киржикчилери бир үн-биле деткээн болгаш ол соңгулда округунга бүрүткедир дугайында бодунуҢ чөпшээрелин бээрин А. Я. Пельшеден дилээн.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Националдар Совединге **КраснодарскиниҢ соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга кандидадынга СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниҢ көдээ ажыл-агай министри Д. С. ПолянскийниҢ кандидатуразын округтуҢ соңгулда мурнунуҢ хуралы ийи-биле деткээн болгаш ол соңгулда округунга бүрүткедир дугайында чөпшээрелин бээрин **Дмитрий Степанович Полянскийден** дилээн.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Ленинградтың көдээ соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы болган.

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Националдар СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүнү, Профессионалдар ЭвилелдериниҢ Бүгү-эвилел Төп ЧөвүлелиниҢ даргазы **Александр Николаевич Шелепинни** депшиткенин соңгулда мурнунуҢ округ хуралы бир үн-биле деткээн болгаш ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр **Ленинградтың көдээ соңгулда округунга** бүрүткедир дугайында бодунуҢ чөпшээрежилгезин бээрин **Александр Николаевич Шелепинден** дилээн.

Киевте Ленин соңгулда округунуҢ ажылчы чоннар төлээлекчилериниҢ соңгулда мурнунуҢ округ хуралы база болуп эрткен. ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ Совединге **Киевта Ленин соңгулда округундан** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ЭвилелдиҢ СовединиҢ депутадынга кандидат кылдыр ССРЭ-ниҢ Политбюро кежигүнү, Украиналың компартиязының ТК-зының бирги секретары В. В. Щербицкийни депшиткенин хуралдың киржикчилери ийи-биле деткивишаан, ол соңгулда округунга бүрүткедир дугайында чөпшээрежилгезин бээрин **Владимир Васильевич Щербицкийден** дилээн.

* * *

ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ депутаттарынга кандидаттарның бүзүреткен кижилерин округтарның соңгулда мурнунуҢ хуралдарынга соңгаан болгаш соңгукчуларга кыйгырыгларны база хүлээп алган.

(СЭТА).

ССРЭ-ниҢ Дээди Совединге соңгулда талазы-биле Төп соңгулда комиссиязында

Төп соңгулда комиссиязының ээлчеглиг хуралы **П. Н. ФедосеевтиҢ** даргалаашкыны-биле Москвага, Эвилелдер бажыңынга, бурунгу хүн болган. Соңгулдага белеткел дугайында Молдав ССР-ниҢ Дээди СовединиҢ ПрезидиумунуҢ секретары **А. Н. КрачунуҢ**, Якут АССР-ниҢ Дээди СовединиҢ ПрезидиумунуҢ Даргазы **А. Я. Овчинникованың**, Ставрополь крайкүүскомунуҢ даргазы **И. Т. ТарановтуҢ** илеткелдерин ол хуралга дыңнаан.

Айтырыгны чугаалажырынга комиссиының секретары **И. В. Капитонов**, комиссияның кежигүннери **А. Н. Аксенов, Б. И. Аристов, А. Т. Бокарев, Л. И. Греков, А. А. Епишев, М. М. Мухамедхулова, В. И. Прохоров** олар киришкен.

Соңгулда кампаниязы чаа үе-чадазынче шилчээнин комиссия хуралынга демдеглээн. Күүне эрге-чагыргазының дээди органының делутаттарынга кандидаттар депшидериниҢ талазы-биле хуралдар чер болганда эртип турар. Округтарның соңгулда мурнунуҢ хуралдары эгелээн.

Партияның Төп КомитединиҢ Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневти, СЭКП ТК-ныҢ Политбюро кежигүннерин болгаш кежигүннеринге кандидаттарны, СЭКП ТК-ныҢ секретарларын депутаттарга бирги кандидаттар кылдыр ажылчы чоннар чаңгыс эп-сеткилдиг адап турарын Төп соңгулда комиссиязы сеткил ханыышкын-биле демдеглээн.

Соңгулда комиссияларын тургусканының түңнелдериниҢ дугайында ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ ПрезидиумунуҢ Секретары **М. П. ГеоргадзениҢ** илеткелин комиссияның хуралынга көрген. Эвилелдешкен, автономнуг республикалардан, автономнуг областардан болгаш национал округтардан Националдар Совединге соңгулда талазы-биле 53 соңгулда комиссиязы, а ол ышкаш округтарның 1517 соңгулда округтары, оларның аразындан Эвилел Совединге соңгулда талазы-биле 767 округ комиссиязы болгаш Националдар Совединге соңгулда талазы-биле 750 соңгулда комиссиязы ажылдап кирипкен. Комиссияларның составында ниитизи-биле 17.482 кижи кирген, оларның дең кезинден хөй ажылчыннар болгаш колхозчулар. Комиссиялар составының 49 хуузу хереэженнер, үштүҢ бир кезээ — совет аныяктарның төлээлекчилери, 47 хуузу — партия кежигүнү эвестер.

1974 чылдың июнь 16-да орукка, санаторийлерге, массалыг дыштанылганың черлеринге, эртем экспедицияларының, геолог болгаш шинчилел бөлүктериниҢ составынга турар соңгукчуларның соңгулдага киржилгезин хандырар талазы-биле хемчеглер дугайында, а ол ышкаш далай, хем, балыкчы болгаш экспедиция флодунуҢ судноларында, Арктикада болгаш Антарктидада соңгулдага белеткел дугайында хамаарышкан министерстволарның, ведомстволарның болгаш организацияларның удуртукчуларының дыңнадыгларын Төп соңгулда комиссиязы корген.

Соңгулданың эргежок чугула документациязын бүгү-ле округ комиссияларынга өй-шаанда чедиргенин комиссияның секретариадының эргелекчизи **А. А. Козлова** Төп соңгулда комиссиязынга дыңнаткан.

(СЭТА).

Бедик шаңнал

1973 чылдың планнарын болгаш социалистиг хүлээлгелерни долдур база ажыр күүседиринге чедиишкиннери дээш Тожуда «Тоора-Хем» совхозтуҢ аңчызы **Нагазы Арганоолович Колду** ССРЭ-ниҢ Дээди СовединиҢ Президиуму **Күш-ажылдың Кызыл Тук** ордени-биле шаңнаан.

МУРНАКЧЫ МАЛЧЫННАРГА АЛДАР!

Тодарадыкчы чылдың бирги кварталының түңнелдери

ХОЙЖУЛАР

Ф. А. А.	Ажыл-агый	Район	100 хойдан-на алган хураган
Сафонов И. П.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	143
Ондар Б. Б.	«Тинилелге» с-з	—«—	123
Доржу О. А.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	117
Ооржак Д. А.	«Барлык» с-з	Барыын-Хемчик	117
Эртине С. Д.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	115
Сувандин М. Д.	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	113
Рузанов Н. И.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	112
Натпит М. Д.	«Сүт-Хөл» с-з	Чөөн-Хемчик	111
Куулар И. К.	«Чыраа-Бажы» с-з	—«—	111
Серен О. А.	«Алдан-Маадыр» с-з	—«—	111
Серенот К. Х.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	110
Октек-оол М. Б.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөл-Хемчик	110
Дөрбет-оол К-С. Х.	«Большевик» с-з	—«—	108
Седен-Дамба О. Ч.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	108
Стульев И. Т.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	108
Носак-Доржу М. Б.	«Өөк» с-з	Бии-Хем	107
Намдан О. С.	«Мөрен» к-з	Эрзин	107
Аяк-Хээ О. С.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	107
Чамбал-оол М. К.	«Сүт-Хөл» с-з	—«—	106
Очур-оол М. Ч.	«Чыраа-Бажы» с-з	—«—	106
Данзурун Е. П.	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	106
Оскур С. Н.-Х.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	105
Ондар К. Л.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	105
Дамдын-Доржу К. Б.	«Кара-Хөл» к-з	Бай-Тайга	105
Ондар А-Х. Д.	«Октябрь 30 чылы» к-з	Чөөн-Хемчик	105
Шыдыраа М. Д.	«Шекпээр» с-з	Барыын-Хемчик	105
Дажы-Серен О. Д.	«Тинилелге» с-з	Таңды	105
Монгуш Д. Д.	«Чыраа-Бажы» с-з	Чөөн-Хемчик	104
Чудуймаа С. Ч.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	104
Хапылак С. Ш.	—«—	—«—	104
Мурзуна О. Б.	«Сүт-Хөл» с-з	—«—	104
Шашнак К. Ч-Х.	«Октябрь 30 чылы» к-з	—«—	104
Шалдан-оол М. К.	«Алдан-Маадыр» с-з	—«—	104
Ооржак С. М.	«Тинилелге» с-з	Таңды	103
Адыг-оол Д. Б.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	102
Калдар-оол К. Б	«Октябрь 30 чылы» к-з	Чөөн-Хемчик	102
Доржу О. С.	«Алдан-Маадыр» с-з	—«—	102
Седил Б. Д.	Жданов аттыг с-з	Улуг-Хем	102
Кызыл-оол Т. С.	«Торгалыг» с-з	Өвүр	102
Куулар Б. Ш.	«Чыраа-Бажы» с-з	Чөөн-Хемчик	101
Өргүмчү Х. Ш.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	101
Баадын Х. М.	—«—	—«—	101
Дажи-Намчал О. Ч.	«Алдан-Маадыр»	Чөөн-Хемчик	101
Монгуш Ы. А-К.	—«—	—«—	101
Чыртак-Хуна О. К.	—«—	—«—	101
Ыдам-оол Х. С.	—«—	—«—	101
Доржу Д. К.	«Күш-ажылдың хостуу» с-з	Улуг-Хем	101
Сырат Б.	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	101
Серен Д. Д.	—«—	—«—	101
Саая А. Б.	«Хемчик» с-з	Барыын-Хемчик	101
Сарыг О. К.	«Коммунизмче орук» к-з	Өвүр	101
Шивин-Доржу А. О.	«Торгалыг» с-з	Өвүр	101
Чамзын Б. Н.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	100
Белгээ М. Т-Б.	«Мөрен» к-з	Эрзин	100
Бадый К. Д.	«Октябрь 30 чылы» к-з	Чөөн-Хемчик	100
Алдын-оол О. М-Б.	«Искра» к-з	—«—	100
Доржулдай К. Б.	«Большевик» с-з	—«—	100
Адыгбай К. Б.	«Кара-Хөл» к-з	Бай-Тайга	100
Шулуу С. Х.	«Тээли» с-з	—«—	100
Дажы О. Д.	«Сүт-Хөл» с-з	Чөөн-Хемчик	100
Чимит-оол С. Б.	«Алдан-Маадыр» с-з	—«—	100
Кенден-Хая Д. Х.	Жданов аттыг с-з	Улуг-Хем	100
Лопсан К. Д.	«Ак-Туруг» с-з	—«—	100
Шоюн-Нова С. Т.	«УТКА 25 чылы»	—«—	100
Биче-оол М. Э.	«О-Шынаа» с-з	Тес-Хем	100
Базыр Х. А.	«Хемчик» с-з	Барыын-Хемчик	100
Хомушку Б. Д.	«Барлык» с-з	—«—	100
Чамзырын Х. Д.	—«—	—«—	100
Орус-оол С.	—«—	—«—	100
Ууртак Х. К.	—«—	—«—	100
Күрседи О. С.	«Шекпээр» с-з	—«—	100
Адар-оол А. Ч.	«Коммунизмче орук» к-з	Өвүр	100
Хүлер-оол О. К.	«Кызыл тук» к-з	—«—	100
Кошкар-оол К. Б.	«Шамбалыг» с-з	Таңды	100
Семис-оол О. С.	—«—	—«—	100

Көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары! Көдээ ажыл-агый будүрүлгезиниң улам ыңайгы көдүрлүүшкүнү дээш социалистиг чарышты калбартынар! Часкы хову ажылдарының шынарын бедиднер! Беш чылдың дөртү чылында планнарны болгаш социалистиг хүлээлгелерни долдур болгаш ажыр күүседир дээш демисежиңер!

(СЭКП ТК-ның 1974 чылдың Май бирге кыйгырыгларындан).

ХОЙЖУ БРИГАДАЛАР

Ф. А. А.	Ажыл-агый	Район	100 хойга онаштыр алдынган хураган
Ооржак С. А.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	99
Монгуш М. К.	«Сүт-Хөл» с-з	—«—	98
Саян А. С.	«Чаа орук» к-з	Эрзин	94
Монгуш О. Д.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	93
Чооду Ш. Х.	«Коммунизмче орук» к-з	Эрзин	92
Куулар К. С.	«Октябрь 30 чылы» к-з	Каа-Хем	92
Кыргыс Чечек-оол	Жданов аттыг с-з	Улуг-Хем	92
Данзурун И. С.	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	91
Салчак К. Д.	«Хемчик» с-з	Барыын-Хемчик	91
Сат Ч. Ч.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	91
Нурзат Б. К.	«Коммунизмче орук» к-з	Эрзин	90
Монгуш М. С.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	90
Монгуш С. Х.	«Коммунизмче орук» к-з	Өвүр	90
Өлзей С. К.	«Чаа орук» к-з	Эрзин	89
Ооржак О. Ш.	«Мурнакчы» к-з	Бай-Тайга	89
Яндак Д.-С. Б.	«Коммунизмче орук» к-з	Эрзин	88
Ашак С. Д.	«Алдан-Маадыр» с-з	Чөөн-Хемчик	88
Ландык А. С.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	88
Иргит Ч. Д.	«Мөген-Бүрен» к-з	Мөнгүн-Тайга	88
Дербин Н. П.	«Өөк» с-з	Бий-Хем	87
Моп А. Т.	«Мөрен» к-з	Эрзин	88
Ооржак Д. Ч.	«Сүт-Хөл» с-з	Чөөн-Хемчик	86
Монгуш К. Б.	«Щекпээр» с-з	Барыын-Хемчик	86
Монгал Танов	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	85
Чопуй В. И.	«Чаа орук» к-з	Эрзин	85
Шимит Ш. К.	«Мөрен» к-з	—«—	85
Ындалай Ч. Л.	—«—	—«—	85
Доңгак Б. Д.	«Сүт-Хөл» с-з	Чөөн-Хемчик	85

СААНЧЫЛАР

Ф. А. А.	Ажыл-агый	Район	1 инектен сагган сүт (кг-биле)
Долганина В. А.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	1090
Конобеевская Т. З.	—«—	—«—	1078
Реодько З. С.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	857
Матина Т. И.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	857
Ондар Б-У. С.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	832
Ондар Д. Д.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	814
Иванова Ф. К.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	810
Гусакова А. К.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	804
Бушуева Е. П.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	798
Кочкина А. В.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	795
Монгуш А. Б.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	778
Тюлюш А. А.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	776
Баткар Чедей	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	767
Гельцер З. Ф.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	761
Седипей З. А.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	754
Леонова М. Н.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	746
Романова Л. Г.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	742
Иргит Н. С.	—«—	—«—	729
Молчанова В. А.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	711
Незамуждинова О. У.	—«—	—«—	711
Беспалова П. П.	«Саян» с-з	Бии-Хем	708
Глушкова Р. П.	—«—	—«—	693
Адарченко Б. Н.	«Саян» с-з	Бии-Хем	693
Шелепова М. Т.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	692
Курастикова З. А.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	688
Тимшина М. П.	«Саян» с-з	Бии-Хем	686
Дюбина А. И.	«Кызыл тараачын» с-з	—«—	675
Кыргыс Х. Х.	—«—	—«—	674
Копцева Н. А.	«Саян» с-з	—«—	664
Куулар Т. А.	«Большевик» с-з	Чөөн-Хемчик	664
Хунапай Е. Т.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	658
Подаруева Л. Ф.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	658
Круглова Д. М.	«Саян» с-з	Бии-Хем	660
Барамси А. Ч.	—«—	—«—	659
Попова В. П.	—«—	—«—	645
Сат М. А.	«Кызыл тараачын» с-з	—«—	643
Кыргыс С. Д.	—«—	—«—	639
Иргит А. Б.	«Большевик» с-з	Чөөн-Хемчик	627
Симакова Н. Д.	«Саян» с-з	Бии-Хем	621
Павундук Г. И.	«Кызыл тараачын» с-з	—«—	619
Чадамба В. Б.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	619
Адыя Хавак	«Чодураа» к-з	Тес-Хем	618
Волошина Н. А.	«Саян» с-з	Бии-Хем	617
Манжикай С. Ч.	—«—	—«—	615
Монгуш М. О.	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	614
Дажи С. Т.	«УТКА 25 чылы» с-з	Улуг-Хем	611
Магеро В. Д.	«Саян» с-з	Бии-Хем	610
Маады Л. С.	—«—	—«—	610
Грудинин Л. М.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	606
Ооржак Эртине	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	605
Кочнеева М. Н.	«Саян» с-з	Бии-Хем	602

СҮТ-БАРААН ФЕРМАЛАРЫ

Ф. А. А.	Фермалар	Ажыл-агый	Район	Бир инектен сагган сүт (кг.)
Махмутов М. М.	Кара-Булуң	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	715
Горилый Е. В.	Көк-Тей	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	661
Доронин Д. С.	Туран	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	624
Дурнова З. Г.	Доора-Хадын	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	610
Летуновская А. А.	Алаак	—«—	«	609
Шубин В. И.	Могай	«Саян»	Бии-Хем	604
Фогель Я. М.	Өөк	—«—	—«—	596
Алдын-кыс М. Б-С.	Дергүн	СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг с-з	Чөөн-Хемчик	522
Маценко А. И.	Кулузун	Тока аттыг с-з	Таңды	508

ИНЕК КАДАРЧЫЛАРЫ

Ф. А. А.	Ажыл-агый	Район	хонукта ортумак немелде деңзи (грамм-биле)
Оюн Н. М.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	990
Оюн Ч. Д.	—«—	—«—	864
Маады Д. О.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	860
Тунай К. К.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	799
Хомяков З. А.	«Тинилелге» к-з	Каа-Хем	686
Толзат В.	—«—	—«—	686
Мацкевич Г. И.	—«—	—«—	686
Борбак-Кара Т. Д.	«Күш-ажылдың хостуу» с-з	Улуг-Хем	680
Кочкин Н. Б.	«Хадың» к-з	Бии-Хем	671
Аракчаа Х. Т.	«Күш-ажылдың хостуу» с-з	Улуг-Хем	621

БЫЗАА АЖААКЧЫЛАРЫ

Ф. А. А.	Ажыл-агыйы	Район	Хонукта ортумак деңзи (грамм-биле)
Иванова В. Г.	«Россия» с-з	Таңды	960
Габайдулина Е. Н.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	«	882
Лощилина И. Л.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	851
Федорова К. М.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	817
Покоякова Т. Д.	«Коммунизмче орук» к-з	Каа-Хем	806
Куртукова Н. Л.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	Таңды	798
Тарма Н. С.	«Ленинчи орук» с-з	Каа-Хем	780
Сугоракова В. И.	«Саян» с-з	Бии-Хем	767
Агапова А. Г.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	766
Пичен Е. Б.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	761
Сургакчы К. Б.	—«—	«	749
Калашникова О. Н.	Тока аттыг с-з	Таңды	741
Баир-оол У. Т.	«Кызыл тараачын» с-з	Бии-Хем	727
Смирнова Е. И.	—«—	«	722
Корма В. Б.	«Ленинчи орук» с-з	Каа-Хем	720
Санчат-оол Н. Ш.	«Коммунизмче орук» к-з	«	698
Болот А. К.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	Таңды	690
Гулявина А. Н.	«Коммунизмче орук» к-з	Каа-Хем	683
Агапова О.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	685
Алексеенко М. С.	«Хадың» к-з	Бии-Хем	677
Уйнукай-оол Г.	«Бурунгаар» с-з	Каа-Хем	674
Кол Е. О.	«Хадың» к-з	Бии-Хем	672
Тимшина А. Е.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	671
Чумакова М. А.	Тока аттыг с-з	Таңды	670
Слабодчикова З. П.	«Революцияның чалбыыжы» с-з	«	668
Ярусова Л. П.	ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг с-з	«	654
Сизина П. Н.	«Саян» с-з	Бии-Хем	640
Дүдүпей К. С.	«Бурунгаар» с-з	Каа-Хем	640
Давалай И. К.	«	«	626
Маскыр-оол С. С.	«Хадың» к-з	Бии-Хем	612
Фисенко В. М.	«Саян» с-з	—«—	600

КУШ АЖААКЧЫЛАРЫ

Ф. А. А.	Ажыл-агыйы	Район	Бир дагаалан алган чуурга
Кошкина Д. Г.	«Көк-Тей» с-з	Кызыл	58
Новикова Г. Г.	«	«	58
Рукасуева М. Г.	«	«	49
Балагашева А. Г.	«	«	49
Бояркина Р. А.	«	«	46
Гаушкина Р. В.	«	«	46

ХАВАН АЖААКЧЫЛАРЫ

Ф. А. А.	Ажыл-агыйы	Район	Хонукта немелде деңзи (грамм-биле)
Топоева Г. К.	«УТКА 25 чылы» с-з	Улуг-Хем	567
Топоева Л. К.	«	«	317

Тоску беш чылдың тодарадыкчы дөртү чылының бирги кварталында республиканың малчыннарының аразынга калбарган социалистиг чарышка тиилекчи болган хойжуларны, саанчыларны, хойжу бригадаларны, фермаларны бо арында парлаан.

ЧУРУКТА: солагай талазында — Тес-Хем районда «Чодураа» колхозтуң хойжузу, төрүүр 100 хойга онаштыр 113 хураганны алган, Маадыр-ие О. Сувандин; ортузунда — республиканың саанчыларының аразынга тергиидээн, «Көк-Тей» совхозтуң саанчызы В. Долганина; кыдыында — «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң хойжузу И. Сафонов (ортузунда) бодунуң харыысалгалыг ажылынга бедик көргүзүглерни чедип алырынга улуг үлүг-хуузун киирген дузалакчызы Е. Соколов болгаш сакманшиктеп турган В. Зуйков олар-биле ийис хураганнар тудуп алган турлар. Бо дузалакчыларының ачы-дузазынга улуг кадарчы өөрүп четтирип турар.

С. ФЕОКТИСТОВТУҢ болгаш
А. ДЕМБРЕЛЬДИҢ фотолары.

ВЛКСМ-нин XVII съездизи ажылындоосканы

АНЫЯКТАРНЫҢ ДАЙЫНЧЫ АВАНГАРДЫ

Лениниң партиязына, ынак Төрээн чуртунга комсомол рапорттаан. ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттары беш чылдың фронтуларында ажыл-херектерни, аныяктарның планнарын болгаш бодалдарын хей-аът кириишкин-биле чугаалап турган.

СЭКП Төп Комитединиң комсомолдуң съездизинге байырлыг чагаазынга, съездиге эш Л. И. Брежневтиң чугаазынга хей-аът кирген совет аныяктар СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин боттандырарынга, чаа сорулгаларны шалыпчы шиитпирлээринге долу шиитпирлиин илергейлеп турган. Делегаттар ВЛКСМ ТК-ның отчёт илеткелин болгаш Төп ревизия комиссиязының отчёт илеткелин үениң бедик негелделеринге дүүштүр чугаалашкан.

Чыылганнар эштер **А. П. Кириленко, Ф. Д. Кулаков, В. И. Долгих, К. Ф. Катушев,** СЭКП-ниң Төп ревизия комиссиязының дарга**зы Г. Ф. Сизов** оларны чылыы-биле уткаан.

Эртенги хуралга ВЛКСМ ТК-ның секретары **В. А. Житенев** чүве чугаалааш, секцияларның ажылының түңнелин дыңнаткан. СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлеринге, Төп Комитеттің байыр чедириишкининде, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң чугаазында салдынган сорулгаларга дүүштүр ленинчи комсомолдуң ажыл-чорудулгазын сайзыраңгайжыдарының оруктарын съезд хүн болгаш шак бүрүзүнде айтып келген деп, оратор чугаалаан.

Аныяктарның коммунистиг кижизидилгезиниң бүгү чепсээ комсомолла бар, ону ажыктыг ажыглаарының аргаларын 12 секцияга чугаалашкан. Аңаа 389 делегат чүве чугаалаан. Делегаттар комсомол ажылының практиказын анализтээн болгаш солун, чугула саналдарны киирген.

Даштыкының аныяктар организацияларының төлээлекчилери съездиниң секцияларынга чүве чугаалааш, кады ажылдажылганы калбартырынче болгаш быжыглаарынче, тайбыңны база айыыл чок чорукту быжыглаарынче угланган ВЛКСМ-ниң делегей ажыл-чорудулгазын бедии-биле үнелээнин В. А. Житенев дыңнаткан.

Индирде ВЛКСМ-ниң Тюмень обкомунуң бирги секретары В. П. Горчаков. Бо хүнерде областың комсомол организациязы Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаңнаткан. Тюменьниң комсомолиязынга көргүзүп турар дузаламчызы дээш Москваның, Украинаның, Ленинградтың, Куйбышевтиң, Татарияның, Башкирияның, Молдавияның аныяктарынга болгаш ажылчы чоннарынга, Армияның алдарлыг комсомолчуларынга өөрүп четтиргенин ол илергейлээн.

Беш чыл планын эрткен чылдың июнь 12-де күүсеткенин, ам 1977 чылдың июнь айның үлүүнде ажылдап турарын Донбасстан келген аныяк шахтер **А. И. Оська** дыңнаткан.

Ниитилел бүдүүлгезиниң ажыктыын бедидер, күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр херекке аныяк уралчыларның ажыл-херектериниң дугайын ВЛКСМ-ниң Свердловск обкомунуң бирги секретары **В. В. Андрианов** чугаалаан.

Комсомолга улуг ажыл-херектерни идегээри, аныяк специалистерни эргелеп-башкарылга ажылдарынга дидимиби-биле депшидери бистиң партиявыстың, бистиң улузувустуң чаңчылы апарган деп, Пенза областа Нижне-Ломовск районнуң Киров аттыг колхозунуң даргазы **А. Я. Гришин** демдеглээн.

Республиканың аныяктары көдээ ажыл-агыйның чугула объектилерин шефке алганын, оларның чамдыктарын шалыпчы тудуглар кылдыр чарлаанын, ол ышкаш Днестр чоогунда оргулаашка кайгамчык улуг садты тургускаш, аңаа В. И. Лениниң адын тывысканын Молдавияның комсомол ТК-ның бирги секретары **К. В. Вышку** чугаалаан.

ВЛКСМ-ниң Горький обкомунуң бирги секретары **Л. Н. Февралев** съездиге чүве чугаалааш, Сормовонуң пролетариадының революстуг болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга аныяктарны кижизидип турарының айтырыгларын тодаргай дыңнаткан.

Москвада күрүнеңи М. В. Ломоносов аттыг университединиң ВЛКСМ комитединиң секретары **В. Н. Калмык** совет студентилериниң социализм болгаш коммунизм дээш, ажылчыннар, тараачыннар-биле кады чорудуп келген демиселиниң төөгүзүнге доктааган. Ам үеде МКУ-нуң беш студентизиниң бирээзи-ле тергиин өөредилгелиг, ийи кижиниң бирээзи-ле эртем-шинчилел ажылдарынга киржип турар.

ВЛКСМ-ниң Красноярск крайкомунуң бирги секретары **В. А. Кузьмин** крайның комсомолчуларының чедип алган чедиишкиннерин чугаалаан.

Ленинчи комсомолдуң бүгү салгалдарының маадырлыг демисели чогаалчыларны чогаадыкчы хей-аът кириишкининиң үндезини болуп турарын, чогаалчыларның болгаш комсомолдуң кады ажылдажылгазының дугайын совет Чогаалчылар эвилелиниң баштаар черинің бирги секретары **Г. М. Марков** чугаалаан.

Аныяктарны социалистиг интернационализмниң болгаш совет патриотизмниң ёзузуига кижизидерин республиканың комсомол организациязының ажыл-чорудулгазының кол угланыышкыны кылдыр санап турар бис деп, Азербайджанның ЛКСМ ТК-ның бирги секретары **В. А. Гусейнов** чугаалаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорный ол хүн Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп бедик шаңналдарны аныяктарның дагдыныкчылары Витченко, Вахмянина, Печенкин, Шатилин оларга тывысканы дугайында дыңнадыгны съездиниң делегаттары адыш часкаашкыны-биле уткаан.

ВЛКСМ-ниң Москва обкомунуң бирги секретары **В. В. Сухорадо,** Армениянның ЛКСМ ТК-ның бирги секретары **Р. А. Арзуманян** олар комсомолчу-аныяктарның маадырлыг ажыл-херектерин съездиниң делегаттарынга чугаалаан.

ДОСААФ ТК-ның даргазы, ужар күүлдүн маршалы, Совет Эвилелиниң үш дакпыр Маадыры **А. И. Покрышкин** съездиге, бүгү комсомолчуларга байыр чедирген.

Литваның комсомол ТК-ның бирги секретары **В. С. Балтрунас,** «Комсомольская правда» солуниуң кол редактору **Л. К. Корнешов,** ВЛКСМ-ниң Ростов обкомунуң бирги секретары **И. И. Афанасьев,** Туркменистанның ЛКСМ ТК-ның бирги секретары **А. Дурдыев,** ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының оралакчы-президентизи **Ю. А. Овчинников,** Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Ленинградтың «Электросила» деп электромашина тудуг каттыжыышкынының слесарь-эптекчизи **С. С. Витченко,** Киргизияның комсомол ТК-ның бирги секретары **А. А. Рысмендиев,** Эстониянның ЛКСМ ТК-ның бирги секретары **И. Х. Тооме,** Татар АССР-де Набережно-Челнаның ВЛКСМ хооркомунуң бирги секретары **Ф. Р. Газизуллин,** Таджикистанның ЛКСМ ТК-ның бирги секретары **У. Г. Усманов,** «Таналык» совхозта мал ажылының бирги клазының мастери, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **К. С. Сулейманов,** Калинин областа Вышневолоцкининиң хөвен-саазын комбинадының аргыкчызы **А. А. Смирнова** олар съездиге чүве чугаалаан.

ВЛКСМ Төп Комитединиң болгаш Төп ревизия комиссиязының отчет илеткелин чугаалажыры оон-биле доозулган.

ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары **Е. М. Тяжельников** түүнел сөс чугаалаан. Совет аныяктар дугайында ленинчи партиияның ада сагыш салыышкыны, комсомолдуң ажыл-херээнге ооң негелдезин болгаш чаагай кичээнгейин бүгү чурт дыңнаан, ооң херечизи болза съездиге партиияның Төп Комитединиң байыр чедириишкини, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневтиң делегеңгей чугаазы, съездиниң ажылынга Политбюронуң кежигүннериниң, кежигүннерге кандидаттарның СЭКП ТК-ның секретарларының киришкени болур деп, ол чугаалаан.

Ленинчи чагыларга аныяк салгалды кижизидер, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин күүсеириниче комсомолчуларны болгаш аныяктарны мобилизастаар талазы-биле ВЛКСМ ТК-ның ажыл-чорудулгазын чүүлдүгзүүнген доктаалды съезд чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

ВЛКСМ Төп Комитединиң отчёт илеткелиниң талазы-биле ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң резолюциязын чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Съезд 34 миллион комсомолчуларның өмүнээзиндеи, аныяктар, комсомол дугайында доктаамал сагыш салыышкыны дээш СЭКП-ниң ленинчи Төп Комитединге ханы өөрүп четтиргенин илергейлээн болгаш ВЛКСМ моош соңгаар-даа СЭКП-ниң изи-биле чорун, совет улустуң революстуг, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарын ыдыктыы-биле камгалаар болгаш көвүдедир, коммунизмниң идеалдары дээш хоочун салгалдың демиселчилериниң төлептиг ээлээ болур дээрзин бүзүреткен.

ВЛКСМ Уставынга чамдык өскерилгелер дугайында доктаалды хүлээп алган.

ВЛКСМ-ниң Төп ревизия комиссиязының отчёдун съезд бадылаан.

Апрель 26-да ВЛКСМ ТК-ның организастыг айтырыглар чугаалашкан бирги пленуму болган.

ВЛКСМ ТК-ның бирги секретарынга **Е. М. Тяжельниковту** пленум соңгаан.

ВЛКСМ ТК-ның секретарларынга **Б. Н. Пастухов, С. Г. Арутюнян, В. В. Григорьев, В. А. Житенев, Л. И. Матвеев, З. Г. Новожилова, Д. Н. Филиппов, В. С. Ярошовец** олар соңгуткан.

Бүгү-эвилелдің В. И. Ленин аттыг пионер организациязының Төп Чөвүлелиниң даргазынга **А. Б. Федулованы** бадылаан.

ВЛКСМ-ниң Төп ревизия комиссиязының хуралы болган. Ооң даргазынга **В. Б. Арсентьевти** соңгаан.

(СЭТА).

РОССИЯНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ БАЗЫМЫ

1974 ЧЫЛДЫҢ БИРГИ КВАРТАЛЫНДА РСФСР-НИҢ ҮЛЕТПҮРҮНҮҢ КҮРҮНЕ ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕНИНИҢ ТҮҢНЕЛДЕРИ

1974 чылдың планын хуусаа бетинде күүседир дээш социалистиг чарышты калбарткаш, РСФСР-ниң үлетпүрү бирги кварталда эки түңнелдерни чедип алган. Продукция сайгарарының болгаш үлетпүр продукциязының кол-кол хевирлерин бүдүрериниң квартал планы ажыр күүсеттинген деп статистиканың дыңнадыында айыткан. Эрткен чылдың бирги кварталынга деңнээрге үлетпүр продукциязын бүдүрериниң хемчээли 8,1 хуу, а бир хонуктуң ортумак бүдүрүлге хемчээли 9 хуу өзүлделиг болган. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткениниң күсели-биле немей алдынган бүгү продукцияның 86 хуузун бүдүрген. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планы 7 хуу күүсеттинген. Орулга алыры 10 хуу улгаткан.

Үлетпүрүнүң хөй адырлары продукция бүдүрериниң хемчээлин өстүрген: электроэнергетика — 7 хуу, өңнүг болгаш кара металлургия — 7 хуу, химия болгаш нефтехимия үлетпүрү — 10 хуу, машина тудуушкыну болгаш металл ажылдап кылыышкыны — 11 хуу, ыяш болгаш ыяш ажылдап кылыр база целлюлоза-саазын үлетпүрү — 3 хуу, тудуг материалдарының үлетпүрү — 6 хуу, чиик үлетпүр—3 хуу, аъш-чем үлетпүрү—11 хуу.

Культура-амыдыралдың болгаш чоннуң ажыл-агыйга хереглээр барааннарын бүдүрери 9 хуу өскен.

Кварталда продукция сайгарарының планын федерацияның бүгү үлетпүр министерстволары, бүгү областарының, крайларының болгаш автономнуг республикаларының үлетпүрү ажыр күүсеткен.

1973 чылдың бирги кварталынга деңнээрге: 10 млрд. квт-шак электроэнергияны, 8,2 млн. тонна нефтини (газ конденцады-биле кады), 1,6 млн. тонна хөмүр-дашты, 922 муң тонна шойну, 599 муң тонна каңны, 8,5 млн. метр каң хоолайларны, 1,7 млн. тонна демир рудазын, 751 муң тонна минералдыг чемишчидилгелерни, 19 млн. рубльдиң металл кезер станоктарын, 62 млн. рубльдиң приборларын, автоматика дериглерин болгаш оларга артык кезектерни, 57 муң автомашинаны, 2,4 муң тракторну, 10 млн. рубльдиң тракторларга артык кезектерин, 57 млн. рубльдиң көдээ ажылагый машиналарын, оларга 3 млн. рубльдиң артык кезектерин, 37, 5 муң тонна саазынны хөйнү бүдүрген.

Өңнүг болгаш ховар металлдар, нефтехимия продуктулары бүдүрери көвүдээн.

Эрткен чылдың бирги кварталынга деңнээрге чоннуң хереглел барааннарын бүдүрери өзүлделиг болган: 20 млн. дербелчин метр пестү, 66 млн. рубльдиң дааранылга кылыгларын, 71 муң тонна зътти, 10 муң тонна мал үзүн, 365 муң тонна чалаң сүт продуктуларын, 18 муң тонна кондитер кылыгларын, 8, 4 млн. кезек шаажаң-фарфор саваңы, 5,1 млн. рубльдиң сорттуг саваларын, 31 муң соодукчуну, 47,1 млн. рубльдиң мебелин, 14,9 муң тонна хеп чуур синтетиктиг түүлдерни хөйнү бүдүрген.

Үлетпүр квартал планын ниитизи-биле күүсеткен-даа болза, чамдык коллективтер планын болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң планын күүсетпээн.

Үлетпүр бүдүрүлгелери болгаш каттыжыышкыннар (комбинаттар) ажылында бар четпестерни үзүткап, бүдүрүлге курлавырларын долу ажыглаар хемчеглерни ап турар.

(СЭТА).

Делегей бо хүннерде

КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА ДЭЭШ

Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга дээш Совет комитеттиң пленуму апрельдиң 26-да Москвага болган. Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга дээш Делегей комитединиң Брюссель сессиязының түңнелдериниң база Совет комитеттиң сорулгаларының дугайында Комитеттиң даргазы, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң Даргазы А. П. Шитиковтуң илеткелин аңаа дыңнап, чугаалашкан.

Совет Эвилелиниң, социалистиг дем каттыштырылгазының өске-даа чурттарының тайбыңга ынак даштыкы политиказы Европаның улустарының үндезин эрге-ажыктары-биле дүтжүп турар деп, пленумнуң киржикчилери демдеглээн. Олар Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелериниң Политиктиг консультативтиг комитединиң чөвүлел хуралының түңнелдерин чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турарын илергейлээн.

Пленум Делегей комитединиң Брюссельге болган сессиязынга Совет комитеттиң делегациязының ажыл-чорудулгазын чүүлдүг деп көргеш, аңаа үндүрген декларацияны чүүлдүгзүнүп турарын илергейлээн. Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлел хуралды эң дүрген, чедиишкинниг доозарын, ооң түңнел үе-чадазын дээди деңнелге эрттиреринде деткиринге совет хөй-ниитини улам идепкейлиг киириштирер хемчеглерни төлевилээн.

(СЭТА).

Будапештиде чөвүлел хурал

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Социалистиг чурттарның демир-орук тудуунун айтырыгларын чугаалажыр чөвүлел хуралы Будапештиде эгелээн. Болгарияның, Венгрияның, ГДР-нин, Кубанын, Моолдун, Польшанын, Румынияның, Совет Эвилели биле Чехословакияның тускай эртемниглери аңаа киржип турар.

Чөвүлел хурал оруктарны төлевилээринин болгаш тударының база орук транспортун хөгжүдериниң, шимчээшкининиң ондак чок болурун организастаарының айтырыгларын чугаалажыр.

Даарта—төрелдешкен хоорайларның Бүгү-делегей хүнү

Польша Улус Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң хоорайларының база суурларының кады ажылдажылгазы чыл-чылы-биле өзүп турар. Гданьск—Ленинград. Щецин—Рига, Белосток—Каунас, Краков—Киев, Люблин— Брест —төрелдешкен хоорайларның ыракта-ла долу эвес даңзызы бодур, олар дайын сөөлүндеги польша-совет харылзааларының төөгүзүнге алдарлыг хөй арынарны киир бижээн.

ЧУРУКТА: Краковтун төп шөлү — Рынок Глувный-дыр. Гитлержилер бүрүнү-биле үрегдеп каар деп турган бо хоорай 1-ги Украин фронтузунуң шериглериниң чаңык дег шавар халдаашкынының ачызында бүдүн артып калган.

ЦАФ—СЭТА-ның фотозу.

ПОРТУГАЛИЯДА БАЙДАЛ

ПАРИЖ. (СЭТА). Португалиядан кээн турар дыңнадыгларны ёзугаар алырга, ында чепсектиг күштерниң тура халыышкыны кыптыгып үнген. Тура халааннар чурттуң найысылалы Лиссабонга чазактың хөй албан черлерин ээлеп алган, «национал камгалал чөвүлелиниң» тургустуңганын чарлаан. Хөй-хөй министрлерни тудуп хоругдаан. Президент Деуш Родригеш Томаштың болгаш премьер-министр М. Каэтанунуң ам турар чери билдинмес. Тура халыышкынның киржикчилери Португалияга хамааты эрге-шөлээни тургузарын болгаш национал хуралдың соңгулдазын эрттиреринде Лиссабонда тарадып турар хуудустарында аазаан.

Тура халыышкын даңгаар эртен эгелээн, ынчан 5 дугаар чадаг шериг полугунун кезектери күштүг радиостанция «Португал радио-клубту» ээлеп алган, «чепсектиг күштер шимчээшкининиң» өмүнээзинден армияга болгаш полицияга кыйгырыг дамчыткан. «Чурттуң амгы чазактан хостаарын күзеп тур бис» деп, ол кыйгырыгда чугаалаан.

Тура халаан шериглер ооң-биле капсырлаштыр найысылалдың чоок-кавызында суурлардан Лиссабонче чорупкан.

Чурттуң соңгу девискээрлеринде турумчаан шериг кезектеринде болгаш шериг-далай күштеринде база хөлээшкиннер болу берген дугайында дыңнадыглар кээп турар апарган.

„ГРАНМА“: антисоветизм, антикоммунизм чайлаш чок буураар

ГАВАНА. (СЭТА). «Гранма» солуп амгы үениң буржуаз идеологиязының антисоветчи ёралыын редакция чүүлүнге сойгалааш, социализмниң тиилелгелиг базымын доктаадыр оралдажыышкынның шинек чогун, көргүскен.

Антикоммунизм — социализмниң бүгү дайзыннарының ниити үзели ол. Ооң үндезини антисоветизм бооп турар. Октябрының Улуг революциязының тиилээн үезинден бээр иштики болгаш даштыкы реформистер антимарксисчи чүүл-бүрү теорияларны салып үндүрген. Оларны капитализмниң идеологтары чыл-чылы-биле «чаартып», адын өскертип турза-даа, оларның чогум мөзүзү антисоветизм бооп келген деп «Гранма» бижээн.

Төөгүүнүң дүрүмнери хажыш диес, ынчангаш социализмниң дайзыннарының ол күжениишкиннери буурап дүжер ужурлуг турган болгаш буураардаа. Совет Эвилелинге социализмниң долу болгаш бүрүн тиилээни, Европа биле Азияның чүүл-бүрү чурттарында база Латин Америкада социализм тургузуушкунунуң чедиишкиннери ону бүзүредип көргүскен. Латин Америкада социалистиг Куба хостакчы революцияның тиилелгезин быжыглап турар.

Капитализм чидиг кризиске таварышкаш, муңчулуп турар амгы үеде Совет Эвилелиниң экономиктиг, социал болгаш культура амыдыралының дугайында шыны хажыдарының антисоветчи кампаниязы күштелип турар. Ол нүүлдүг бодалдарда кандыг-даа үндезин черле чок деп, «Гранма» оон ыңай бижээн.

ҮЕ-ЧАДАЛАРЫ

КАТМАНДУ. (СЭТА-ның корр). Непалдың хаан черинге ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш техниктиг дузаламчы көргүзер дугайында эң баштайгы дугуржулганы чарган хүнүнден бээр 15 чыл болган. Азияның Гималай таңды девискээринде ук күрүнези-биле Совет Эвилелиниң найыралдыг харылзаалары ол чылдың бүгү дургузунда быжыгып келген.

Непалда хөй-хөй объектилер тудуп тургузарынга техниктиг дуза чедирери-биле чергелештир, аңаа национал кадрларны белеткеп бээр—дузаламчының чугула талазы бооп турар. Тудуг ажылын чорудуп турган үеде хөй-хөй непалдар ажыл-ишчи мергежилдиг, бүдүрүлге ажылын болгаш амгы үениң технологиязын башкарар билиглиг болурун чедип алган. Оон аңгыдаа, хөй саныг непал тускай эртемнигларын Совет Эвилелинге дээди эртемге өөренип алган.

ССРЭ-ниң дузаламчызы-биле тудуп тургускан гидроэлектростанция, чигир заводу, таакпы фабриказы болгаш өске-даа үлетпүр бүдүрүлгелер Непалдың экономиказының күрүне секторунуң үндезини бооп, Азияның хөгжүп орар ол чуртунуң дешилгезинге чаагай салдарны чедирип турар.

Непалдың Министрлер чөвүлелиниң даргазы, камгалал болгаш хаан ордузунуң хереклериниң талазы-биле министри Нагендра Прасад социализмниң делегейде эң баштайгы чурту-биле үре-түңнелдиг кады ажылдажылгага сеткил ханганын СЭТА-ның корреспондентизи-биле чугаалашкаш, илергейлээн.

НЕОФАШИСТЕРНИҢ ЧӨҢГЭЭЛЕРИ

РИМ. (СЭТА). Сөөлгү эрткен хүннерниң бирээзинде дуче Лекко хоорайга күштүг частыышкын болу бээрге, ооң чурттакчылары оттуп келген. Италияның социалистиг партиязының хоорай федерациязының бажыңының эжиинге хөл динаминтиг чемзек, часты берген. Федерацияның бажыңы улуг когаралдыг болган, бир кижи балыглаткан. Чөңгээ болган черден «хара ёзу-чурум камгалаар бөлүк» дээр чүвениң хуудустары тывылган.

Миланның кол кудумчуларының бирээзинге билдинмес кижилер бомба чазылдырган.

Ашак-кадай чарар дугайында хоойлуну күш чок болдурар дугайында айтырыгга хамаарыштыр май 12-де бадылаашкын эрттиреринге белеткел чуртта калбарган үеде барыын үзелдиг күштерниң ол чөңгээлерин «Унита» солун «дүшкүүрлүг байдал тургузарының стратегиязы» деп буруу шапкаш, оларның айыылдыын демдеглээн.

Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ ЧУГААЗЫ—АЖЫЛГА ПРОГРАММА

(ВЛКСМ-ниң съездизиниң даштыкы аалчылары чугаалап тур)

ВЛКСМ-ниң XVII съездизинде делегейниң 102 чуртундан аныяктарның коммунистиг эвилелдериниң, аныяктарның демократтыг болгаш социалистиг организацияларының 135 делегациязы киржип турар. Чамдык даштыкы аалчылар-биле СЭТА-ның корреспондентизинин чугаалашканын мооң адаанда парлаан.

— ВЛКСМ-ниң XVII съездизи совет аныяктарның авангарды — комсомолдуң Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязын долгандыр чайгылыш чок сырый каттышканының чайыннанчак көргүзүү-дүр —деп, **Чехословакияның Аныяктарының Социалистиг Эвилелиниң ТК-зының секретариадының кежигүнү, АСЭ-ниң делегей килдизиниң эргелекчизи Иозеф Кружела** чугаалаан. — Съездиниң делегаттарының илергейлеп турары марксизм-ленинизмниң идеяларынга бердинген чоруу, СЭКП-ниң XXIV съездизинин ажылдап кылганы төөгүлүг сорулгаларны күүседиринге оларның белеңнин илередип турары биске магадал болду.

ВЛКСМ-ниң съездизинге эш Брежневтиң чугаазы — делегейниң бүгү депшилгелиг аныяктарының ажылының программазы-дыр дээрзин Иозеф Кружела демдеглээн. Бис ону Чехословакияга өөренип, ажылыыска удуртулга болдурар бис.

— Л. И. Брежневтиң чугаазы — бүгү чурттарның аныяктарынга, хамыктың мурнунда араб чурттарының аныяктарынга ажылдың программазы-дыр — деп, **Йемен Араб Республиканың Аныяктар Эвилелиниң төлээлекчизи Фараа Саид** демдеглээн. — Совет Эвилелиниң комсомолуунуң делегейниң депшилгелиг болгаш демократтыг аныяктар организациялары-биле харылзаазы тайбың, национал хамаарышпас чорук болгаш социал депшилге дээш демиселге идепкейлиг киржип турар делегейниң аныяктар шимчээшкининиң отрядтарын, антиимпериалистиг дем каттыштырылгазын улам ыңай быжыглаарынга улуг ужур-дузалыг дээр дугайында СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының бодалынга бис бүрүнү-биле каттыжып турар бис...

— Тайбың дээш, делегейниң дүшкүүрлүг чоруун улам ыңай чавырылдырары дээш демиселге янзы-бүрү чурттарның аныяктарын мобилизастаары— ВЛКСМ-ниң XVII съездизинин ажылының онза демдээ болуп турар-дыр — дел, **Великобританияның Аныяктарының Коммунистиг Эвилелиниң чиңгине секретары Том Белл** чугаалаан. — Аныяктарның Москвада бо шуулганының ол айтырыгже улуг кичээнгей салып турары черле билдингир. Тайбыңны камгалаарының айтырыы бистиң хүннеривисте онза чугула болуп турар. Совет Эвилелиниң делегей хемчээлинге тайбың шавар халдаашкыны аңаа улуубиле идигни бөрип турар.

Совет комсомолчуларның 34 миллион кижилиг армиязы СЭКП-ниң даштыкы политика талазы-биле хемчеглерин бүрүнү-биле деткип турарының фактызы биске сорук киирикчи үлегер болуп турар. Англи аныяктар, ССРЭ-ниң тайбың инициативаларын деткивишаан, Европага болгаш бүгү делегейге дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының айтырыынга черле чайгылыш чок болгаш боттуг турушту ээлээрин чедип алырын лейбористиг чазактан негеп турар.

— Л. И. Брежнев болза Бангладеште биске, база бүгү делегейге хамаарыштыр алырга, Азияга тайбыны болгаш аңыыл чок чорукту чедип алырының хереңге бодунуң улуг салыышкының киирген тайбың дээш могаг чок демиселчи болуп билдинип турар — деп, **Бангладештин Студентилер Эвилелиниң удуртулгазының кежигүнү Муджахидул Ислам** чугаалаан. — СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының съездиге чугаазында үүгле совет комсомолчуларга эвес, харын база реакцияга удур, тайбың болгаш социал депшилге дээш демисел талазы-биле бүгү аныяктар шимчээшкининге сорулгаларны тодаргайлаан-дыр.

— Совет аныяктарның эң дээре төлээлекчилериниң съездизинге келар аргалыг болганымга кончуг өөрүп тур мен—деп, **демократтыг аныяктарның Бүгү-делегей Федерациязының чиңгине секретарының оралакчызы Патрик Оджонг** чугаалаан. — Съездиниң найыралдыг, чүректең ханызындан чаагай сеткил сиңниккен байдалын демдеглексээр-дир мен.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң чугаазы биске кайгамчык улуг салдарны чедирди—деп, Патрик Оджонг уламчылаан.—Аныяктар дугайында Коммунистиг партияның доктаамал сагыш салып турары, совет аныяктарның кайгамчык улуг ажыл-херээнге коммунистиниң удуртукчу ролю — бо болзе СЭКП-ниң совет улустуң мурнунга тургузуп турары коммунистиг тургузуушкуннуң чаа-чаа сорулгаларын шиитпирлээринге комсомолду сорук киирип турар факторлар ол-дур.

ПАВЛЫШТЫҢ ТООЛЧУЛААРЫ

«Хүнчүгештиң» мооң мурнунда үндүрүлгезинге амгы үениң кайгамчыктыг башкызы, ССРЭ-ниң Педагогика эртемнериниң академиязының корреспондент-кежигүнү, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры В. А. Сухомлинскийниң удуртуп турганы Павлыш ортумак школазының бичии тоолчуларының бирээзи —2-ги классчы Любовь Лядскаяның «Мак чечек» деп тоолу парлаттыган. Эң улуу-ла 12 харлыг ол аныяк тоолчуларның тоол-чогаалдарын парлаарын «Хүнчүгештиң» чамдык номчукчулары редакциядан дилеп турар. Ынчангаш богүн силериниң кичээнгейиңерге Павлыштың тоолчуларының чамдык чогаалдарын бараалгаттывыс, уруглар. Силер база улустуң аас-чогаалынга сундулап, боттарыңар кыска тоолдардан бижиириңерни шенеңер. Бир эвес силериниң чогаалыңар ада-иелериңерге, башкыларыңарга үнелеттирер болза, «Хүнчүгешче» хар-назыныңарны, клазыңарны айытпышаан, чодудуп болур силер.

ДУРУЯА БИЛЕ ДОЙДУ

Бистиң хөлүвүс эринге бир дуруяа төрүттүнген чүве-дир. Кыш чоокшулап кээрге, ол дуруяа өскө өөрү-биле кады мурнуу чүкче ужуп чоруй баргаш.

Мөңге чайның чуртунда изиг, суу чылыг, дээри аяс дээш, шупту чүве таарымчалыг. Арыгларында янзы-бүрү куштар бар, дойдулар безин ногаан, көк, ак-көк өңнерлиидаа бар.

Бир ногаан Дойду Дуруяадан айтырган:

— Сен чүге-ле чалгаарап, кударап олурар сен?

Дуруяа ыт чок Соңгу чүкче көрүп олурган.

Хенертен дээрде дуруяалар үнү дыңналган. Дуруяа олардың соонче ужуп үнер дей берген.

— Кай баарын ол? Соңгу чүкте соок болгай, беш ай болгаш база-ла бээр ужар апаар сен. Маңаа артып кэл — деп, Дойду чугаалаан.

— Боттуң чери — ботка эргим. Мээң өскен чуртум ында, аңаа төрүттүнген мен. Төрээн чурт — чүден-даа үнелиг — деп, Дуруяа харыылаан.

Юрий РАБОТА,
4 «а» класс.

ЧАРАШ БОЛГАШ БАГАЙ

Бир оол башкызындан «Эң чараш болгаш эң багай чүнү көрген сен» деп темага чогаадыг бижип эккээр онаалга алган.

Оол дыка үр бодангаш, чырык өртемчейде чүү чүве эң чараш, а чүү эң багайыл дээрзин ылгап чадаан. Ол бодаарга-ла чараш чүве—сирень чечээ, а багай чүве—пага ышкаш сагындырган.

Ылап-ла ындыг бе дээрзин оол кырган-ачазындан айтырган. Кырган-ачазы олура:

— Эң-не чараш чүве — кижиниң күш-ажылы, а эң-не багай чүве—кижиниң күжүбиле кылган чүүлдү үнелевейн баары-дыр. Ам амыдыралды хайгаарап көр, ооң кайызынга-даа үжуражы бээр сен— деп, кырган-ачазы чугаалаан.

Оол ол-ла чоруп олура, кайгамчык чаагай кызыл-тас үнген шөлге таваржып келген.

«Эң-не чараш чүве бо-дур. Кижиниң күш-ажылы-биле бүткен» — деп, оол боданган.

Оон улай чоруп олурарга бөлүк уруглар ойнап турган. Оларның аразындан бир урут үс чаап каан хлевин чивейндаа октапкаш, ойнап чоруй барган.

«Эң-не багай чүве бо-дур. Кижиниң кылган чемин үнелевейн, черже октапты ышкажыл»—деп, оол боданган.

Оол чаныр келгеш, көрген чүүлүн кырган-ачазынга чугаалаарга. — Шын эскерген-дир сен—деп, ол бадыткаан.

Оол чогаадынын ынчаар бижип каан.

Николай Малолетко,
5 «а» класс.

• • •

БОРА-ХИРИЛЭЭЖИК

Бора-Хирилээ караа чырып, олчалыг апаргаш, чуургазын магадап, өөрүшкүлүг ырын ырлап олурган. Ынчан хүн чырып, чечектер улам чытталып турган.

Чүгле Торга аңаа шугуллап, Бора-Хирилээден айтырган:

— Чүү кончуг өөрүп, шуугаар сен. Мактаныр хире чүү болду, бүдүн планета божупкан эвес сен.

— Планетада онза чүү деп! Мен дээрге келир үениң хөглүг бора-хирилээзиниң чуургазын божупкан кижи-дир мен. Ол дээрге сеңээ кандыг-бир амыдырал чок планета эвес, а бора-хирилээ-дир!—деп, ие Бора-Хирилээ бадыткаан.

Торга ыт чок дыңнап орган. Бора-Хирилээлер ооң дылын шоолуг билбес болганының хараадаачыын!

Андрей Баранп,
4-кү классчы.

• • •

ДАМЫРАКЧЫГАШ

Дүне чаъс чаап хонган. Демир крышага дегген чаъс «танылап», «хөглеп» турган. Чаъс суу аксын дээш кылып каан хоолайжыгаш-биле дамыракчыгаш шулурадыр ырлап баткан. Ол кара булут, диңмирээшкииниң хорадаан үнү, оттуг чаңнык дугайында ырлап чораан.

Ол-ла баткаш, дамыракчыгаш хоолай ужунда доскаарга кээп турум суг апаргаш, хорадап чугаалаңган:

— Мээн доскаарга хөлдеп турган херээм чүл? Мен дээрге дамыракчыгаш-тыр мен. Мени хостаңар!

Эртенинде келгеш, турум сугже шилчип бар чыткан дамыракчыгашты доскаардан «хостапкан» мен.

—Мени хостааның дээш четтирдим — деп, дамыракчыгаш чугаалааш, бырлаңайнып бадыпты.

Людмила Скочко,
2-ги классчы.

САЙЫЛГ-ХӨЛ

Сайылг-Хөл
чараш хөл.
Салгынга
чалгыыр хөл.
Эштирге,
эки хөл:
Эрик чок —
эптиг хөл.
Аъргазы
аңнарлыг.
Аяңы
айлыг хөл.
Кайы-даа
кавызы
Кайгамчык
каттыг хөл.
Тарылга
шөлдерин
Талыйты
шейген хөл.
Малдар кээп
девээлээр—
Малгаш чок,
терең хөл.
Челээште
хаажы дег,
Чечектер
каастаан хөл.
Тожунуң
база бир
Тоолчургу
байлаа хөл.

ЧАА НОМ

Каш чыл бурунгаар бичии уругларга таарыштыр бижээн шүлүктерлиг «Дамды» деп ном көстүп келген. Ооң автору — аныяк шүлүкчү Чооду Кара-Күске. Чооду Күнзекович бо чылын бичии өңнүктеринге чаа белек — «Хүнээрек» деп ийиги чыындызын үндүрген. Ук чыынды ном садыгларында кирген. «Хүнчүгештин» номчукчуларынга «Хүнээректен» бир шүлүктү бараалгаттывыс.

ДҮРГЕН ЧУГААЛАР

КӨРГЕН МЕН

Көрген мен,
Көрген мен;
Көргенимни
Утпас мен,
Улам-улам
Уктаар мен.

ТАНЫЫР МЕН

Таныыр мен,
Таныыр мен;
Танааш-даа
Адавас мен.
Адапсынза
Арның кызар.

САНА, НОМЧУ

Онга чедир
Сана-сана;
Ооң-даа хөйнү
Сана-сана.
Ону, мону
Номчу-номчу,
Ооң-даа дүргеп
Номчу-номчу.

О. ДАРЫМА.

«Бичии хөгжүмчү» деп Ю. ЧҮЛДҮМНҮҢ фотоэтюду.

МУРНАКЧЫЛАРГА ШАҢНАЛДАР

Дүүн республиканың хөгжүм-шин театрынга Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер черлер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелеллиң чагыргазында турар коллективтерниң ажыл-ишчилери чыглып келген. Олар тоску беш чылдың бирги кварталында канчаар ажылдаанын түңнеп, делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү — Май 1-ге кандыг күш-ажылчы белектерлиг ужурашканын чугаалашкан. Бо талазы-биле илеткелди эргелеллиң типографиязында партия организациязының секретарының оралакчызы В. Я. Голубков кылган.

Республика типографиязының ажыл-ишчилери тоску беш чылдың шинтпирлиг чылынын даалгаларын чедиишкиниг күүсеткеш, тодарадыкчы чылда ол темпизин бичедаа кошкатпайн турар. Полиграфистерниң кызымак ажылының түңнелинде бирги кварталдың онаалдазы хуусаа бетинде — март 28-те күүсеттинген. Бүдүрүлге продукция сайгарарының планын 102,3 хуу, нинти продукция бүдүрерин 101,8 хуу боттандырган.

Тыванын ном үндүрер черинин ажылдакчылары эрткен үш айның дургузунда 19 номну үндүрген, ооң тиражы 124 мың ажып турар. Эрткен чылдың ол үезин-биле деңнээрге, 50,7 парлаар ама хөй болган.

Эргелеллиң коллективтери эрткен кварталда багай эвес ажылдаанын хуралга демдеглээш, моон соңгаар күш-ажылчы чедиишкиннерни улам көвүдеднр сорулганы салган.

Хураллың түңнелинде тоску беш чылдың планныг онаалдаларын күүседиринге төлептиг үлүүн киирип турар мурнакчы ишчилерге шаңналдарны тывыскан.

1973 чылдың планын болгаш социалистиг хүлээлгелерин күүседиринге чедип алган хөскү чедиишкиннери дээш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң бо чылдың апрель 9-та үндүрген Чарлыы-биле республика типографиязының дептерлекчизи Валентина Ивановна Попова «Хүндүлеллиң Демдээ» орден-биле шаңнаткан. Ол бедик шаңналды СЭКП Тыва обкомунуң секретары Д. К. Ооржак байырлыг байдалга тывыскаш, моон соңгаар улам эки ажылдаарын күзээн.

1973 чылдың планын болгаш социалистиг хүлээлгелерин күүседиринге чедиишкиннерлиг болган эргелеллиң коллективтериниң он ажыл-ишчизинге «1973 чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи» деп демдекти эргелеллиң начальниги К. Д. Будук-оол тывыскан.

Дыштаныр хүнде

Политиктиг чыдыышкын бажыңынга композитор А. Аверкиниң бодунуң концерти 20 шакта болур.

«Энергетик», «Енисей» Культура бажыңнарынга дыштанылга кежээлери 20 шакта эгелээр.

Физкультура комбинадынга бокска 16 шакта, Пионерлер бажыңынга 10 шакта аар атлетикага республиканың бирги чери дээш маргылдаалар уламчылаар.

Дыштанылга парыында шыдыраа, теннис, биллиард залдарынга 10 шактан эгелеп ойнап болур.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАБЫ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АПРЕЛЬ 28-ТЕ

КЫЗЫЛДАН

10.30 — Уругларга. Мультфильм. «Чаш төл». 10.45— «Чараа чеченнер теп чок төрүттүнер». Уран-чечен фильм.

МОСКВАДАН

12.00 — Дамчыдылгалар программазы. 12.05 — Медээлер. 12.10 — «Совет Эвиделиңге бараан бооп тур мен». 13.10 — «Музыкалыг киоск». 13.40 — Өөнүг телекөргүзүг. Школачыларга. «Кажан-даа тиилеттирбээн, алдар-биле бүргеткен». Совет Армияның төөгүзүнге олимпиада. 3-кү ээлчээ. 14.40 — «Бөгүн—төреледешкен хоорайларның Бүгүделегей хүнү». 14.50—15.00 — Чапсар. 15.00 — «Делегей панорамазы». 15.30 — Өөнүг телекөргүзүг. «Кино аян-чоруктарының клуву». 16.35 — «Шуптузу дээш харыысалгалыг». Уран-чечен фильм. 18.00 — «Ye». Информастыг программа 18.45 — Аар атлетикага ССРЭ-нин чемпионалы. 19.05 — ССРЭ-ниң арга-арыг болгаш ыяш үлетпүрүүнүң министри Н. В. Тимофеев силерге харыылап тур. 19.35— Шүлүкчү А. Софроновтуң авторжу кежээзинин улаштызы. 22.00 — «Дайын болгаш тайбың» деп кинону тырттырганы». Документалдыг фильм. 22.50 — Өөнүг телекөргүзүг. «Ыр—74». 23.00 — 23.30 — «Ye». Информастыг программа.

АПРЕЛЬ 29-ТА

КЫЗЫЛДАН

19.00 — Телемедээлер. 19.10 — Уругларга. Мультфильм. 19.20— «Найыралывыс күжү». Дамчыдылга. 19.50 — Балыкчылар тундраже чоруптар». Телефильм. 20.05 —Телемедээлер. 20.20 — Чарлалдар, реклама. 20.25 — «Авазынга белек». Телефильм. 20.45 — Боттывынгыр уран чүүл концерти. 21.35 — 23.10 — «Хлеб болгаш чечектер». Уран-чечен фильм.

Редакторнуң оралакчызы
М. Н. СМИРНОВА.

СПОРТ · СПОРТ · СПОРТ

МАССАЛЫГ БОЛДУРАР

«Спартак» эки тура спорт ниитилелинин область чөвүлелинин III пленуму болуп эрткен. Күш-культура болгаш спорт ажылын улам ынай хөгжүдер хемчеглер дугайында Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң IV сессиязының доктаалын күүседип турарының талазы-биле Хову-Аксы суурда «Спартак» эки тура спорт ниитилелинин даргазы А. Ивановтуң илеткелин аңаа дыңнап, чугаалашкан.

Республиканың Дээди Советиниң IV сессиязының шинтпирлерин, амыдыралга боттандырар дээш партия, совет органнарның удуртулгазы-биле чамдык ажылдарны спорт организациязы чоруткаының илеткелчи демдеглээн. Спорттуң материалдыг баазазын экижидиринче доктаамал кичээнгей салып турар. Маргылдааларны болгаш өске-даа спортчу хемчеглерни баш бурунгаар ажылдап кылган календарлыг план ёзугаар эрттирип келген. Күш-культураның чаа комплекизи ГТО-ну ажыл-ишчилер болгаш өөренникчилер дужаап алган турарынче кичээнгейни углавдырган. Ол сорулганы боттандырары-биле күш-культураның кудуку коллективтериниң ажылын экижилер хемчеглерни алган. «Тыва кобальт» комбинаттың гидрометаллургия цеги хөй кижилиг коллектив. Ында күш-культура организациязын тургускан. Цехте 250 кижи бар, оларның 220-зи спортта киржип турар. Ол ышкаш өске-даа цехтерде спорт ажылы чоруп эгелээн.

ГТО-нуң нормаларын коллективтер аайы-биле дужаарының графигин тургускан. Ону хүлээп алыр тускай комиссия, судья коллегиязы ажылдап турар. Хову-Аксы суурда күш-культураның комплекизин 900 хире кижи дужаап кирген, ооң иштинде 140 кижи ГТО-нуң нормазын долузу-биле дужаап алган. Комплекстиң хаакка маниаларының нормазын дужаарынга 400 хире кижи киришкен. Амгы үеде ГТО-нуң нормаларының чайгы хевирлерин дужаарынга белеткел ажылдарын чоруда берген.

Илеткелчи болгаш пленумга санал берген эштер күш-культураның чаа комплекизин дужаап турарында четпестерни илереткен.

Хову-Аксында спорттуң янзы-бүрү хевирлериниң секциялары ажылдап турар, ооң түңнелинде күш-культуржуларның мергежилги бедип орар. Олар республика маргылдааларына идепкейлиг киржип, чаңгыс удаа эвес шаңналдыг черлерни алгылаан. Хаак, волейбол командалары республиканың сурагжыг бергенин пленумга демдеглээн. Ынчалзадаа уругларның спорт школазы бедик мергежилдиг хаакчыларны белеткээр сорулгазын күүседип шыдавайн турарын санал бергеннер шүтүмчүлээн.

Ажылчын суурда спорт ажылында чедиишкиннерни болгаш четпестерни пленумга ханы анализтеп, спорт организациязының ажылын моон соңгаар экижидиринче угланган доктаалды хүлээп алган.

СЭКП обкомунуң пропаганда болгаш агитация кылдызының эргелекчизи Н. Д. Шиирипей пленумнуң ажылынга киржип, чүве чугаалаан.

Х. ТААН-ООЛ.

КӨДЭЭ СПОРТЧУЛАРГА ДУЗАЛААР

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың айтыышкынларын үндезин болдуруп, республикага күш-культура болгаш спортту хөгжүдериниң үш чыл планын Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели 1973 чылдың март айда хүлээп алган болгай. Ол планны амыдыралга боттандырары, көдээ спортту сайзырадыры дээш улуг организакчы рольду «Урожай» эки тура спорт ниитилели ойнаар ужурлуг. Ооң болуп эрткен пленумунга ниитилелдиң организацияларында үш чыл планының күүселдезинин чоруп турарының дугайында чугаа болган.

«Урожай» ниитклели 1971 чылдан бээр спорттуң национал хевирлеринге РСФСР-ниң 7 мастерин, спорт мастеринге 5 кандидатты белеткээн, ГТО-нуң чаа комплекизиниң нормазын 6000 ажыг кижи дужаан. Хостуг хүреш, ча адары дээн ышкаш хевирлер бо ниитилелде элээн сайзыраан. Көдээ черлерде хөй-ниитичи тренерлер өскел. Колхоз, совхозтарның удуртукчулары, ында партия болгаш хөй-ниити организациялары күш-культура болгаш спортту сайзырадырынче кичээнгейни салып турар. Ындыг ажылагыйларга Таңдыда Тока аттыг совхозту, Бай-Тайганың «Мурнакчы» колхозун айтыр болур.

Ооң-биле чергелештир көдээ спорттуң хөгжүлдезинде ам-даа улуг четпестер бар дээрзин илеткелчи — ниитилелдиң даргазы Б. Б. Кувезин болгаш санал берген эштер демдеглээн.

ССРЭ-ниң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бо талазы-биле перспективтиг планнары хоойлу болуп, хажык чок күүсеттинген турар ужурлуг. Маңаа бирги аңчегде чүгле организакчы ажыл эвес, ону материалдыг баа... биле быжыглаары негеттинин турар, планда көрдүнген спорт залдарын, спорт шөлдерин көдээ суурларга тудары чугула.

«Урожай» ниитилелиниң организацияларының удуртукчулары үш чылдың планын күүседир талазы-биле боттары чүткүлдүг, кызымаккай хөделбейн турар. Олар перспективтиг болгаш шинтпирлезе чогуур айтырыгларны чогуур партия, совет органнарының мурнунга тургуспайн турар.

Бо бүгү четпестерни чайладырынче, көдээ спортту сайзырадырынче улуг кичээнгейни салыынче, үш чыл плакын ыяап-ла күүседирин чедип алырынче угланган шинтпирни пленум хүлээп алган.

О. ИРГИТ.

ДЕМИСЕЛ ЧИДИГЛЕНГЕН

Баскетбол талазы-биле Кызыл хоорайның бирги чери дээш болуп турар командалар аразының маргылдаазы орту кирген.

Херааженнер командаларындан уругларның спорт школазының кижизиттиргеннери биле политехникумнуң кыстары баштайгы аштырыышкынга таварышкан. Политехникумнуң баскетболистери хоорайның улус өөредилге кылдызының командазы 55:62 санга, УСШ-ның командазын башкы институдунуң студентилери 40:44 санга удуп алган. Ынчангаш дөрт команда бир-бир аштырыглыг болган.

Эр улустуң командаларындан «Медик» биле «Луч» мурнап турар. Башкы училищезиниң сургуулдары Кызылдын башкы институдунуң баскетболистери-биле ужурашкаш, тиилеп алыр дээш кызымак ойнаан. Түңнелинде күзели боттанып, сургуулдар студентилерни тиилээн. Ол дээрге студентилер командазының үшкү уттуруу-дур. Ооң ап көөрге, бо удаада студентилериниң белеткели багай болуп турар.

Б. АБРАМОВ,
маргылдааның судьязы.

КИНО

АПРЕЛЬ 28-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Бышкан калинаның аттестады» 11.40, 13.50, «Чоруун чогузун» 10.00, 15.30, 17.10, 18.50, 21.00, «Сээн база мээн чалыы назынывыс» 15.40 (Биче залга) шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыынды 9.20, «Отчугаштар» 11.00, 14.40, «Утпазым, ынак кижилерим дугайында» 13.00, 16.40, 18.50, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Аспаан эккел, оңнүк» 10.00, «Чедиги оъх»» 11.40, «Каттырынчыг кызыжак» (2 сериязы кады) 13.20, 15.50, «Ереван хүннериниң демдеглелери» 18.30, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Алдын дулгүүр» 10.00, 11.30, «Гитаралыг адаттыныкчы» 13.00, 16.00, 20.30, «Ынакшыл сезону» 14.30, 17.30, 20.00 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Мени тып ал, Лёня» 12.00, 14.00, «Дээргн Андерсенниң алдары дээш, ура!» 16.00, 18.00 шактарда.

АПРЕЛЬ 29-ТА

НАЙЫРАЛ»: «Элдээртиг» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыынды 10.00, «Оран-делегей кезээн алды кижи» 11.30, 14.40, 16.10, «Докер» 13.00, 17.40, 19.20, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Утпазым, ынак кижилерим дугайында» 15.00, 16.50, 18.00, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Ереван хүннериниң демдеглелдери» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Хоорайлар болгаш чылдар» (2 сериязы кады) 19.00 шактарда.

САГЫШ-СЕТКИЛДИ ДОЮЛДУРАР

Чаа кино

Василий Шукшиниң чаа «Бышкан калина кат» деп кинозунун маадыры Егор Прокудиниң амыдыралы аар-берге, сагыш-сеткилди дүвүредир. Дайын сөөлүнүн аш-чуттуг чылдарында суурундан эки амыдырал дилеп чоруткаш, ниитилелдин хоралакчыларының холунга кирип, оор апаар. Каш-даа катап кеземче херээ эрттирип, колонияларга ол хөй чылдарда олургаш, сөөлгү херээнден хосталып кээр. Ону баштайгы базымнарындан угаан кирген, хоругдал амыдыралынга хөңнү калган кижидир деп чүвени билип аптар бис. Кара-бажыңдан үнгеш, баш ыжыды арагалап, ашкатөгерини үй-балай чарыгдап, улчуп-тояап чоруп турары — хоругдалга чыткан кижинин хостуг амыдыралга мага ханып турары деп бе? Прокудиниң оон ынайгы аажы-чаңы ол ындыг эвес деп чүвени бадыткаар. Егор Прокудин сагыш-сеткилин эрги амыдыралындан хостаар, шын эвес чурттап чораанынга саймаарап, шак ол амыдыралындан адырлыр ойуун дилеп турары ол. Кара-бажыңдан чаа дамчыштыр танышканы Любаже карак ажыт чоруптар. Любаның ада-иезин, төрелдери, чаңгыс чер-чурттуглары чеже-даа сагыш чованнгыр, сеткилгир-даа болза «херектенге» баштай дээрезинде каразынып, соок хүлээп алыр. «Мен Егорну баштай көргеш-ле аян-хевиринден, арын-шырайындан эки кижи-дир деп бүзүредим!», деп, Люба ада-иезинге миниир. Егор «оор кылбас мен» деп аазаашкын-даа бербээн, Любага «шынчы болур мен» деп сөс-даа сөглеввээн. Любадан дезип чоруткаш, суурунга катап чедип кээп, ажылдап эгелээрин шинтпирлеп алгаш-даа, ажылдавайн баар. Ооң Егор Прокудиниң сагыш-сеткили аймаарап, шын орукче эглириниң бергезин тода көрүп болур. Эриг баарлыг, сагыш чованнгыр кижилерни мегелеп, оларның идегелин бүзүредип шылавайн баары Егорнуң чайгылчак байдалын үзе шинтпирлээринге кончуг улуг идег болур. Любаны эдертип алгаш, шагда каапканы, харылзашпааны авазынга чеде бээри Егорнуң оор чоруктун, маңгысталчак амыдыралдан шуут чарылганының херечизи.

Эң сөөлгү кадрлар Егор трактористеп, аңгыска баштайгы исти салып турда, эрги «эштери» ооң бышкан калина кат дугайында ырыы, күш-ажылчы амыдыралын ара үзүп каары-биле төнер.

Егор Прокудиниң хүн бүрүде чуртталгазы кымыңдаа сагыш-сеткилин дүвүредип, аргалыг чүве болза, дузалажыр, сүме кадып, ынчаар кылба дей бериксээзи кээр.

Кинонуң сценарийиниң автор-режиссёру, Егор Прокудиниң ролюн күүсеткен актёр Василий Шукшин маадырының дугайын мынчаар чугаалаан: «Төрүмелинден салым чаяанныг, дорт, шынчы мөзү-шынарлыг Егорнуң амыдыралы болгаш ниити байдал ооң өскээр таварышкан болза ол болун эки ажыл-херектер-биле алларжылып, бүгү арга-мергежилин чонга бараалгаткан турары чадавас ийик. Оор апаргаш безин эки шынарларын кагбаанын Егорнуң коргушсыныш чогу херечилеп турар».

Ынчангаш кино долгандыр болуп турар бүгү чүве дээш, кижилериниң харыысалгалыг болуруун кыйгырып, меге-нүүлдү, маңгысталчак, арын-нүүр чок чоруктуу, кортук, чүвениң аайын эдерер чоруктуу эскетчоктап эрттиргени дээш харыылаар апаар бис деп чүвени бадыткап турар. «Бышкан калина кат» деп кино кижиниң дадыгып быжыгарын, өскээр чайгылганы кайы-хире өртек-үнелиг болурун төөгээн. Кинода Л. Федосеева, И. Рыжов, М. Виноградова болгаш өске-даа билдингир артистер ойнап турар. «Мосфильм» студиязының үндүргени «Бышкан калина кат» деп солун кинозун көөрүн сүмелеливис.

Л. КАБАКОВА,
Тыва кинопрокаттың методизи.

ЭРГИМ НОМЧУКЧУЛАР!

«Ш Ы Н»

солунну чагыдып алыңар!

Чагыдылганың өртээ:
6 айда—3 рубль.
3 айда—1 р. 50 көп.

«Тиилелге» совхозтуң дирекциязы, парткому, профэвилел комитеди болгаш Кур черниң көдээ Советиниң күүскому ук ажыл-агыйның хоочун малчыны

Нордуп Даваевна БАЯНДООНУҢ

үр болгаш аар ааражаныың соонда 1974 чылдың апрель 26-да мөчээнин дыңнадып, ооң өг-бүлезинге болгаш төрелдеринге ханы кажыдалып илергейлеп тур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000

Кызыл. Щетинкин-Кравченко күдүмчүзү, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, культура киллизиниң 23-54, көдээ ажылагый киллизиниң 21-47, үлетпүр киллизиниң 22-64, чагаа киллизиниң 41-27, информация база совет тургузуг киллизиниң 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганза 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16056. ЧАГЫГ № 666.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелеллиң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко күдүмчүзү бажын № 1). ТС—00827.